

POSTANOWIENIE

Dnia 19 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z wniosku W.Ł.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 sierpnia 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 23 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego na rzecz organu rentowego
kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu
kosztów w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzjami z 21 lipca 2017 i z 24 sierpnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił W.Ł. prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z powodu niewykazania wymaganego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Odwołujący wskazał, iż organ rentowy błędnie nie zaliczył do okresu pracy w warunkach szczególnych czasu zatrudniania w Przedsiębiorstwie „Inżynieria [...]” na stanowisku kierowcy ciągnika balastowego oraz okresu służby wojskowej, kiedy to pracował jako kierowca cysterny.

Wyrokiem z 3 kwietnia 2018 r., sygn. akt VII U [...] Sąd Okręgowy w G. oddalił odwołanie. Sąd wskazał, iż przedmiotem sporu było ustalenie w oparciu o obowiązujące w sprawie przepisy, w szczególności rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z przepisami ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1530), czy okres pracy ubezpieczonego od 1 marca 1978 r. do 6 kwietnia 1981 r. w Przedsiębiorstwie Inżynierii [...] „Inżynieria [...]”, okres służby wojskowej, praca w Spółdzielni Pracy Chemików w G. oraz w Przedsiębiorstwie Transportu i Spedycji Przemysłu Mięsnego – Zakład Transportu [...] mogą zostać zaliczone do stażu pracy w warunkach szczególnych. Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, Sąd ustalił, że okres zatrudnienia w Przedsiębiorstwie „Inżynieria [...]” od 1 marca 1978 r. do 6 kwietnia 1981 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy była pracą w warunkach szczególnych (praca kierowcy), natomiast okresu zatrudnienia od 30 marca 1972 r. do 26 kwietnia 1973 r. w [...] Przedsiębiorstwie Robót Inżynieryjnych [...] na stanowisku kopacza nie można wliczyć do czasu pracy w warunkach szczególnych. Podobnie, okres służby wojskowej od 27 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r. nie podlega zaliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych. Sąd odstąpił od badania i oceny okresów zatrudnienia odwołującego w Spółdzielni Chemików w G. w okresie od 22 lutego 1971 r. do 4 listopada 1971 r. oraz w Przedsiębiorstwie Transportu i Spedycji Przemysłu Mięsnego – Zakład Transportu [...] od 23 września 1976 r. do 4 lutego 1977 r., gdyż nawet ewentualne doliczenie powyższych okresów do stażu pracy w warunkach szczególnych nie wystarczy na poczynienie ustalenia, że W.Ł. przepracował w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze wymagane 15 lat, stosownie do § 4 ust. 1 pkt 3 powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r.

W apelacji odwołujący zarzucił Sądowi Okręgowemu dokonanie błędnych ustaleń faktycznych i wadliwą interpretację osobowych środków dowodowych w związku z okresami jego zatrudnienia oraz charakterem jego pracy.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 23 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa [...] oddalił apelację i zasądził od W.Ł. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. kwotę 240,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję. Sąd Apelacyjny w przeważającej części podzielił ustalenia stanu faktycznego dokonane przez Sąd pierwszej instancji i w uzasadnieniu stwierdził, że prawo do emerytury w wieku obniżonym z tytułu pracy w warunkach szczególnych jest wyjątkiem od reguły pobierania świadczenia emerytalnego po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, a zatem właściwe przepisy muszą być wykładane w sposób ścisły. Niedopuszczalna jest wykładnia rozszerzająca, prowadząca w konsekwencji do wypaczenia idei, że emerytura w wieku wcześniejszym jest wynikiem pracy w obciążających dla zdrowia warunkach. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonych mu prac. Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma możliwość jej zakwalifikowania pod którąś z pozycji załącznika do przytoczonego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. W świetle art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w w/w rozporządzeniu. Cechą niezbędną do uznania danego zatrudnienia za wykonywane w szczególnych warunkach w rozumieniu wskazanego rozporządzenia Rady Ministrów jest realizowanie pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Zatem tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy kreują i wypełniają weryfikowane kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej, ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Ponieważ prawo do emerytury w wieku obniżonym jest wyjątkiem od zasady nabycia prawa do świadczenia emerytalnego po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, spełnienie wszystkich przesłanek wymaganych do jego nabycia nie może budzić żadnych wątpliwości. W konkretnej sprawie, mimo wskazanych wyżej uchybień w zakresie oceny materiału dowodowego i ustaleń

faktycznych Sądu pierwszej instancji, prawidłowo Sąd ten ustalił, że skarżący na dzień 1 stycznia 1999 r. nie legitymował się wymaganym 15 letnim stażem pracy w warunkach szczególnych.

We wniosku z 13 kwietnia 2019 r. skarżący wnosi o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąc wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]. z 23 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa [...] w całości i twierdząc, że skarga jest oczywiście uzasadniona oraz wskazując, że w sprawie naruszono przepisy postępowania, tj. art. 316 k.p.c. w związku z art. 217 p 1 k.p.c., art. 232 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c. – poprzez nie dokonanie przez Sąd drugiej instancji wszechstronnej analizy całego materiału dowodowego oraz dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, naruszenie art. 382 k.p.c. - w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie poprzez wydanie rozstrzygnięcia z pominięciem niektórych dowodów w sprawie oraz naruszenie art. 386 § 1 k.p.c. – poprzez jego niezastosowanie.

Skarga W.Ł. zasadniczo opiera się na zarzutach, że Sąd Apelacyjny, we wskazanych w skardze przypadkach bądź całkowicie pominął niektóre dowody rzeczowe w przedmiotowej sprawie, bądź odmówił przeprowadzenia dowodów, co w konsekwencji doprowadziło do nieuznania powództwa skarżącego.

Skarżący wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów dotychczasowego postępowania oraz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztu zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pismem z dnia 7 maja 2019 r. organ rentowy odpowiedział na skargę kasacyjną. W piśmie organ rentowy wskazuje, że wyrok Sądu drugiej instancji wykazał prawidłowość postępowania dowodowego organu rentowego, który stwierdził brak podstaw do uznania żądań W.Ł. w zakresie przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz podkreślił, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Organ rentowy wnosi o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, ewentualnie w sytuacji odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania – kosztów postępowania przedsądowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Powoływanie się skarżącego na to, że skarga jest oczywiście uzasadniona, a zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy

prawniczej. Ponadto, aby przyjąć, że skarga jest oczywiście uzasadniona skarżący musiałby wskazać i wykazać naruszenie prawa procesowego lub materialnego, z powodu którego rozstrzygnięcie w zaskarżonym wyroku jest oczywiście wadliwe i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 maja 2012 r., I UK 33/12, LEX nr 1675310) albo, w sytuacji, gdy przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona, wniosek ten powinien zawierać odpowiedni wywód prawny opisujący, w czym wyraża się ta "oczywistość", a ponadto przedstawienie argumentów wykazujących tę oczywistość. Skarżący powinien zatem wykazać kwalifikowany charakter naruszenia prawa, ponieważ przesłanką uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest samo naruszenie prawa, lecz sytuacja, w której zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo, co czyni skargę oczywiście uzasadnioną (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II PK 276/11, LEX nr 1215147).

Przedmiotowy wniosek nie spełnia warunków właściwych dla przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. z uwagi na brak wskazania jakiegokolwiek przepisu, którego naruszenie miałoby postać naruszenia kwalifikowanego, widocznego na pierwszy rzut oka, a skarga poza twierdzeniem, że jest oczywiście uzasadniona, nie zawiera żadnego wyводу prawnego, który stanowiłby poparcie twierdzenia, że jest ona oczywiście uzasadniona. Zwłaszcza, że rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, gdyż tylko one decydują o wyniku „przedsądu”. Według utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134, z 12 września 2018 r., III UK 178/17). Ponadto skarga kasacyjna ze względu na szczególną podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zostaje przyjęta do rozpoznania tylko wtedy, gdy wniosek samodzielnie wskazuje i wykazuje naruszenie konkretnych przepisów prawa procesowego lub materialnego, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że wyrok jest oczywiście wadliwy i dlatego

skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 lutego 2014 r., I PK 266/13).

Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że argumenty na rzecz oczywistości skargi kasacyjnej mogą, a nawet powinny utożsamiać się z zarzutami ujętymi w jej podstawach, lecz niedopuszczalne jest ich formułowanie przez wyrażenie braku aprobaty dla ocen mających charakter ustaleń w konkretnym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 marca 2018 r., I UK 191/17).

W przedmiotowej sprawie należy wskazać, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z samej jej treści wynika w sposób jednoznaczny, że wskazane w skardze podstawy zasługują na uwzględnienie. Oznacza to, że z argumentów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, bez konieczności dokonywania pogłębionej analizy prawnej lub czynności procesowych sądu wynika jaskrawa sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni, niepozostawiającymi sądowi swobody oceny albo z podstawowymi zasadami orzekania obowiązującymi w demokratycznym państwie prawa. O ile bowiem do uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawy są usprawiedliwione, o tyle do przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędna jest jej oczywista zasadność w wyżej przedstawionym rozumieniu (postanowienie Sądu Najwyższego z 28 listopada 2019 r., II CSK 284/19, LEX nr 2749734).

W zakresie granic kognicji należytej Sądowi Najwyższemu, w sytuacji, gdy skarga kasacyjna ogranicza się tylko do zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, nie wskazując na inne naruszenia prawa, jest ona niedopuszczalna jako nieoparta na ustawowej podstawie (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., III PK 73/11).

Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno przybrać formę wyodrębnionego wywodu prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Poprzestanie w tym zakresie na sformułowaniu podstaw kasacyjnych i ich uzasadnieniu jest niewystarczające, bo chociaż przy konstruowaniu obu wymaganych elementów skargi argumenty mogą

być podobne, to Sąd Najwyższy bada je na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 marca 2012 r., I UK 388/11, LEX nr 1215135). Ponadto, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. tylko wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa albo wydane zostało w wyniku dostrzegalnej w sposób pewny i niewątpliwy bez potrzeby głębszej analizy jurydycznej błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2020 r., II CSK 270/19, LEX nr 3008554).

Oczywista zasadność skargi musiałaby się wiązać z oczywistym naruszeniem prawa przez Sąd drugiej instancji (ponieważ Sąd Najwyższy jako instancja kontrolna weryfikuje jedynie orzeczenie sądu drugiej instancji z punktu widzenia ewentualnych naruszeń prawa materialnego i procesowego). Oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna *prima facie*, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 października 2011 r., I UK 174/11, LEX nr 1620495). Ponadto, sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym - jego zdaniem - Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią jurydyczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 września 2019 r., IV CSK 562/18, LEX nr 2741765). Wreszcie, uznanie oczywistej wadliwości orzeczenia wymaga wykazania jego sprzeczności z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni i niepozostawiającymi sądowi swobody oceny albo z podstawowymi

zasadami orzekania (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 września 2019 r., IV CSK 289/19, LEX nr 2734445).

W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny stwierdził, że okolicznością sporną było ustalenie, czy wnioskodawca posiada wymagany okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Trzeba z całym naciskiem podkreślić, że była to kwestia dowodowa, a nie kwestia prawna. To ustalenia faktyczne były wiążące przy dokonywaniu oceny materialnoprawnej, dlatego też w tym zakresie nie można twierdzić o oczywistym naruszeniu prawa.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy także zauważyć, że twierdzenia skargi stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Sąd Najwyższy związany był ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Z powyższych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

Na podstawie art. 98 k.p.c. w zakresie kosztów zasądza się od odwołującego na rzecz organu rentowego kwotę 240,00 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów w postępowaniu kasacyjnym.